
Alumna: Laura Cullell Salamanya

Tutor: Kenneth Pagès Parra

El llegat d'*Emporiae*

Presentació

Aquest treball pretén mostrar el llegat que ha deixat l'antiga ciutat d'Empúries. Aquesta ciutat està composta per dos jaciments: un de grec i l'altre romà, però em vaig centrar en la part romana de la ciutat, ja que em resultava més atractiu i adient per mostrar el llegat històric, arqueològic i cultural que ha deixat aquesta civilització i que encara perdura en la nostra societat. La tria d'aquest tema per al meu treball de recerca es deu al meu gran interès per la qüestió. Sempre m'ha interessat la història i m'ha agradat visitar museus, però vaig tenir clar que volia ser arqueòloga quan vaig visitar el jaciment d'Empúries. Vaig quedar meravellada de la seva grandària i de totes les restes arqueològiques que s'hi conservaven. A més, a causa del desinterès que vaig veure que hi havia en el meu entorn respecte a aquest tema al llarg del treball, he volgut aprofundir en la importància històrica i arqueològica que té aquest jaciment a la península Ibèrica i les similituds que guarda la civilització romana amb la societat actual, per així demostrar que el llegat que ens ha deixat la cultura romana és molt ric i important.

Metodologia

Vaig començar elaborant un guió per tenir clara l'organització del treball i els diferents subtemes a tractar. Llavors vaig buscar les diferents fonts d'on podia obtenir

la informació. Així, he extret la informació de llibres de museus, de visites guiades al jaciment, d'alguns articles del diari, de pàgines web de museus, universitats o sobre la cultura clàssica, d'una entrevista, dels coneixements adquirits a l'assignatura de llatí i de l'anàlisi i l'observació pròpia de cada resta i la meua experiència en una excavació arqueològica.

Pel que fa al cos, el meu treball està organitzat en dos blocs: la història i l'arqueologia. Així doncs, he explicat la història d'Empúries des dels seus primers habitants, els ibers, fins a l'actualitat, centrant-me sobretot en el període d'ocupació romana, i com a introducció a aquest apartat n'hi ha un altre sobre la importància històrica d'Empúries i el procés de romanització. Pel que fa a l'arqueologia, he començat fent una introducció sobre el que és l'arqueologia, els diferents passos a seguir durant una excavació i alguns exemples de tècniques utilitzades en aquest àmbit. A continuació he comentat la importància arqueològica que té Empúries i he explicat les diferents restes arqueològiques romanes que es conserven a la ciutat. Finalment, he decidit elaborar una revista sobre Empúries per tal de divulgar el coneixement sobre l'arqueologia i exposar-lo de manera més didàctica.

Cos del treball

Història

No es poden entendre la cultura ni la civilització d'Hispania sense tenir en compte els diferents pobles i cultures que han passat per Empúries. Els més importants són els grecs i, sobretot, els romans, però a Empúries també hi van conviure els ibers. Els ibers, autòctons d'Hispania, van evolucionar gràcies a la influència que van rebre d'altres pobles amb tècniques més avançades com els fenicis, els etruscos i els grecs, que establirien una colònia comercial: *Empòrion*, que significa 'mercat', l'únic jaciment grec conservat a la península Ibèrica i, per tant, l'únic que ens dona evidències sobre la vida dels grecs a la Península, la seva influència i convivència amb els pobles indígenes i el futur pas a la romanització.

El fet que en el mateix jaciment d'Empúries es puguin visitar dues ciutats, una de grega i una de romana, permet veure les similituds que hi havia entre les dues civilitzacions, similituds reforçades pel fet que els romans fessin una *imitatio* de molts dels costums grecs. Però, tot i que els grecs van influir en la cultura dels ibers i dels romans, van ser els romans els que van produir un canvi important en la població: la romanització. I en aquest sentit Empúries té una gran importància perquè és allà on comença la conquesta d'Hispania i la romanització amb el desembarcament de les tropes d'Escipió l'any 218 aC, amb motiu de la Segona Guerra Púnica.

El procés de romanització és important perquè molts dels trets de la cultura romana perduren avui en dia. Per començar moltes de les ciutats fundades pels romans continuen sent nuclis de població actualment, i molts conserven la ma-

teixa estructura. Dels romans també ens n'ha quedat l'organització del territori en províncies i la construcció de grans infraestructures, com les calçades o els sistemes de clavegueram. També ens van aportar noves tècniques de conreu i comerç de nous productes, la comercialització dels quals és encara molt important, com seria el cas del vi. Finalment, la religió cristiana continua sent la principal a l'Espanya actual i les llengües que es parlen actualment a la Península també tenen la seva arrel en la romanització.

Però Empúries no és només important per a la història d'Hispania. També ens mostra l'evolució de la població en el seu territori, i l'excepcional fet que Sant Martí d'Empúries és l'únic territori de la zona que ha estat habitat de manera ininterrompuda des de l'edat de bronze fins a l'actualitat, i que el factor comú en tota la història de tots els pobles d'Empúries és el port.

Tot i així l'era d'esplendor de la ciutat es va esvaïr i va quedar abandonada, i fins i tot oblidada, i moltes de les seves restes històriques van ser destruïdes, robades, venudes o reutilitzades per a la construcció d'altres edificis fins als inicis de les excavacions oficials l'any 1908. No obstant això, no podem oblidar que tan sols hi ha excavat entre un 15 % i un 20 % del jaciment i per tant encara queda molt per descobrir.

Però, si bé és veritat que molts dels fets històrics els coneixem gràcies al llegat arqueològic, juntament amb les restes de les necròpolis, les mostres d'art, l'estudi de la numismàtica i els documents escrits, aquests tan sols aporten teories sobre el passat. S'ha de tenir en compte que, a vegades, hi ha discrepàncies entre els textos de diferents autors i, tot i que les restes arqueològiques ens aporten informació fiable sobre el passat, sovint es parla d'hipòtesis que poden canviar amb els nous descobriments.

Arqueologia

La paraula *arqueologia* prové del grec *archaios*, que significa 'vell' o 'antic', i *logos*, que vol dir 'ciència'; així doncs, és la ciència que es dedica a l'estudi de les civilitzacions antigues a partir de les seves restes materials.

Centrant-nos en les restes romanes d'Empúries, el seu estudi ens aporta informació sobre l'estructura de la seva ciutat i com devien ser la seva vida i la seva cultura, i és important conèixer la cultura romana perquè hi ha una gran quantitat d'elements que hem heretat d'ella. Els romans eren uns grans enginyers i buscaven la grandesa i sobretot la utilitat pràctica en les seves construccions. Així, moltes ciutats continuen conservant l'estructura que tenien en època romana i algunes de les seves parts i, a més, han aprofitat les seves tècniques i construccions com a inspiració per als edificis en l'actualitat.

En aquesta part del treball vaig passar a analitzar les diferents restes romanes conservades a Empúries: la ciutat, la muralla, l'amfiteatre i la palestra, el fòrum, les

domus, les termes i les necròpolis. En l'explicació de la majoria de les restes he començat exposant la seva funció i organització pel que fa a la cultura romana; llavors m'he centrat en la resta conservada a Empúries, i, per acabar, he comentat com ens ajuda l'estudi d'aquesta resta a conèixer més coses sobre la societat romana i quin llegat ens ha deixat en la societat actual.

Les grans ciutats es continuen dividint en illes segons el sistema hipodàmic, de la mateixa manera que s'han conservat i construït grans vies de comunicació amples i rectes per tal de facilitar els desplaçaments i connectar les ciutats. Al mig dels pobles i les ciutats encara s'hi pot trobar la plaça principal, l'antic fòrum, envoltada de *tabernae*, ara convertides en botigues, i pel que fa als habitatges també seguim el model romà: disposem de vil·les rurals als afores i cases i pisos a la ciutat, que segueixen la mateixa estructura que les antigues *domus* romanes. Pel que fa a l'oci, el que abans eren lluites de gladiadors en amfiteatres ara són partits de futbol en grans estadis, que també tenen la mateixa estructura; el que eren curses de carros ara són curses de Fórmula 1; les termes ara són balnearis, i les palestres, gimnasos i parcs.

La nostra societat ha evolucionat, però les nostres arrels continuen presents en l'actualitat. No es poden obviar la gran quantitat d'elements, de costums i de tradici-

ons que hem heretat dels romans i que, sense adonar-nos-en, segueixen presents de manera modernitzada en ple segle XXI.

Revista

Finalment vaig elaborar una revista titulada *Vox populi*. Volia un títol original, que s'adeqüés al tema tractat, i vaig pensar titular-la amb un llatíisme. *Vox populi* significa literalment 'la veu del poble', és doncs una expressió que indica que quelcom que en els seus inicis era desconegut ara ja està a l'abast de la població. Quin millor títol podria tenir aquesta revista si justament té aquest objectiu: donar a conèixer un tema bastant desconegut entre la població com és l'arqueologia. Així doncs, en aquesta publicació hi vaig incorporar diferents articles relacionats amb el món de l'arqueologia i amb Empúries: la meua experiència en una excavació, el culte al déu Asclepi, el desenvolupament de les Guerres Púniques, el procés de restauració d'un mosaic, la troballa d'un tresor romà a *Emporiae*, l'explicació del mosaic d'Ifigenia, un article d'opinió sobre el desenterrament de les necròpolis i una entrevista a una arqueòloga.

Conclusions

Un cop finalitzat el treball puc afirmar que Empúries té una gran importància històrica i arqueològica i que la nostra societat ha heretat molts trets de la cultura romana.

S'ha demostrat que hi ha moltes similituds entre la cultura romana i la nostra, prova que hem heretat molts trets d'ella i que, per tant, és necessari conèixer la seva cultura i excavar jaciments arqueològics tan importants com Empúries per entendre la nostra organització social. Així, molts aspectes de la nostra societat, ja siguin socials, polítics, econòmics, culturals, lingüístics, religiosos, arquitectònics, tècnics, artístics..., ja tenen els seus orígens al segle III aC. També he pogut veure la importància que té l'arqueologia per descobrir la història i per complementar i confirmar la informació de les fonts escrites i ajudar-nos a descobrir les societats antigues, entendre la societat actual i veure com pot evolucionar en el futur.

Bibliografia i webgrafia

LLIBRES: Alquilé, X.; Castanyer, P.; Sanots, M.; Tremoleda, J. *Guies del Museu d'Arqueologia de Catalunya. Empúries*. Barcelona: Museu d'Arqueologia de Catalunya, 2007. — Cairns, T. *Los romanos y su imperio*. Madrid: Akal, 2001. — De la Vega, T. *Los pueblos de la España prerromana*. Madrid: Akal, 2011. — Novillo, M. A. *La vida cotidiana en Roma*. Madrid: Sílex, 2013. — Garrido, A. *Llatí I, batxillerat*. Barcelona: Edebé, 2014. ARTICLES: «Reobren la Casa dels Mosaics d'Empúries». *El Punt Avui. Barcelona* (18 de març de 2017). WEBS: <www.mac.cat> — <https://www.xing.com/

communities/posts/larribada-de-fenicis-i-grecs-acatalunya-1004642245> – <<http://www.xtec.cat/~sgiralt/labyrinthus/graecia/historie/emporion0.htm>> – <<http://www.xtec.cat/~sgiralt/labyrinthus/roma/historia/republi4.htm>> – <<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2010/07/08/guerres-puniques-iocupacio-romana-de-la-peninsula-iberica/>> – <<http://www.xtec.cat/~msolana/tot/romanit/roman.htm>> – <<http://definicion.de/arqueologia/>> – <<http://www.museudemanresa.cat/arqueologia/pels/bt1.htm>> – <<http://lombradunsomni.blogspot.com.es/>> – <<file:///C:/Users/asus%20f541u/Desktop/TREBALL%20DE%20RECERCA/0.%20PUNTS/II.%20PART%20TEÒRICA/6.%20RESTES%20ARQUEOLÒGIQUES/RESTES/MURALLA/informació%20muralla%20romana.pdf>><http://www.xtec.cat/~sgiralt/labyrinthus/roma/urbs/emporiae.htm>> – <<http://www.xtec.cat/~sgiralt/labyrinthus/roma/urbs/emporiae.htm>> – <<http://classicsalaromana.blogspot.com.es/>> – <<http://www.uoc.edu/humfil/digithum/digithum2/catala/ArtCCarreras/index.htm>> – <<https://es.slideshare.net/LIBRERUM/qu-s-laqrueologia>> – <<http://blocs.xtec.cat/naturalsom/el-carboni-14-i-le-dat-dels-materials/>> – <<http://nova.es/sinfinmix/apuntes/datacion.html#varves>> – <<http://www.ccma.cat/324/descobreixen-200-denaris-de-plata-a-empuries-eltresor-mes-nombres-trobat-fins-ara-a-la-ciutat-romana-del-jaciment/noticia/2742272/>>
